

Posudek oponentky disertační práce Mgr. Karolíny Pechové
“Předcházení terminálních hospitalizací u pobytových sociálních služeb pro seniory”
Fakulta humanitních studií, UK Praha, 2024

Stručná charakteristika práce

Předložená disertační práce diskutuje téma terminálních hospitalizací obyvatel pobytových sociálních služeb pro seniory. Autorka v úvodu práce deklaruje jasný a oborově relevantní cíl porozumět faktorům, které vedou k hospitalizaci obvyvatel pobytových sociálních služeb pro seniory. Předložená disertační práce má formát souboru čtyř odborných statí opatřených uvozujícím vstupním textem, shrnující diskusí a závěrem. Tři ze zařazených statí byly v době předložení disertační práce publikovány. Text s názvem *„Inclusion of palliative care in health care policy for older people: A directed documentary analysis in 13 of the most rapidly ageing countries worldwide“* byl publikován v časopise Palliative Medicine (Scopus, 2020), Karolína Pechová je zde členkou širšího týmu 14 autorů. Text s názvem *„Factors Influencing Decision Making in Terminal Hospitalization of Nursing Home Residents: A Qualitative Study of the Perspective of Nurses, Social Workers, and General Practitioners“* byl publikován v časopise Journal of Gerontological Social Work (Scopus, 2023), Karolína Pechová je vedena jako první autorka dvoučlenného autorského týmu. Text s názvem *„Plánování péče v závěru života v pobytových sociálních službách pro seniory“* byl publikován v časopise Sociální práce/Sociálna práca (Scopus, 2019), Karolína Pechová je vedena jako první autorka dvoučlenného autorského týmu. Poslední zařazený text s názvem *„Older Adults Nursing Home Residents: A Survey of the Influence of Factors on the Place of Death“* byl v době předložení disertační práce v procesu recenzního řízení v časopise Journal of Gerontological Social Work (Scopus). Všechny texty zařazené do disertační práce jsou relevantní k tématu předložené práce a dokladují kontinuální zájem autorky o zvolené téma.

Celkové zhodnocení práce

Disertační práce pojednává oborově mimořádně aktuální téma. V kontextu demografického vývoje české republiky, resp. demografických prognóz stárnutí české populace, roste naléhavost diskuse o pojetí péče o seniory, včetně péče poskytované v pobytových službách. Autorka v úvodní části textu deklaruje jako cíl práce porozumět faktorům, které vedou k rozhodnutí o terminální hospitalizaci obyvatel pobytových sociálních služeb pro seniory. V návaznosti na tento cíl formuluje hlavní výzkumnou otázku své disertační práce. *„Jaké faktory se podílí na rozhodnutí o hospitalizaci obyvatel pobytových sociálních služeb pro seniory v České republice?“*

Struktura disertační práce je přehledně koncipovaná do tří hlavních částí. V první části disertační práce, kterou představuje úvodní kapitola, autorka kromě výše uvedeného cíle, hlavní výzkumné otázky a prezentace stručného souhrnu, věnuje pozornost teoretickému kontextu zvoleného tématu. Jako východisko pro zkoumání terminálních hospitalizací volí humanistickou a systémovou teorii, přičemž svoji volbu srozumitelně zdůvodňuje. Přesto bych uvítala podrobnější výklad směřovaný ke vztahu těchto teorií k problematice poskytování paliativní péče o seniory v pobytových zařízeních a zejména k výkonu sociální práce a roli sociálního pracovníka v kontextu zvoleného tématu. V následující podkapitole pak autorka nabízí základní vymezení pojmu „paliativní péče“, resp. „paliativní přístup“ a naznačuje možnosti implementace paliativní péče v pobytových zařízeních pro seniory.

Návazně představuje problematiku poskytování péče v pobytových službách a v kontextu tzv. „sociálně-zdravotního pomezí“ upozorňuje na specifika domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem. V poslední podkapitole úvodní části předkládá výsledek analýzy textů zaměřených na téma hospitalizace obyvatel pobytových sociálních služeb pro seniory. Presentované výstupy lze chápat jako relevantní k tématu práce. Postrádám však metodologické ukotvení. Z textu není zřejmá volba metodologie, zda se např. jednalo o diskursivní analýzu, analýzu dokumentů apod. Stejně tak není zřetelné, jaká kritéria či parametry byly pro zpracování textů nastaveny a jak autorka při analýze postupovala.

Druhá část disertační práce zahrnuje čtyři kapitoly, které mají charakter odborných statí, z nichž tři již byly publikované a jedna je v recenzním řízení (viz výše). Oceňuji, že autorka neřadí odborné statí mechanicky, např. dle data publikování, ale texty logicky propojuje z hlediska meritorního. První text představuje obecnější vhlad do problematiky poskytování paliativní péče. Vychází z analýzy dokumentů veřejných politik na různých úrovních veřejné správy/samosprávy a zastoupením tématu paliativní péče v těchto dokumentech, součástí je také mezinárodní komparace. Následující dva texty pak sledují faktory, které mohou přispívat k terminálním hospitalizacím klientů pobytových služeb pro seniory. Autorka nás nejprve seznamuje s výsledky kvalitativní studie zaměřené na reflexi terminální hospitalizace klientů pobytových služeb pro seniory u zdravotnických a sociálních pracovníků. Návazně pak s výsledky kvantitativního šetření zaměřené na faktory jednak identifikované v rámci kvalitativního šetření a rozšířené o další položky generované na základě studia literatury. Poslední z publikovaných textů je věnován tématu plánování péče v pobytových službách. Jedná se o přehledovou statí, ve které autorka s využitím integrativního přehledu literatury, odpovídá na soubor předem stanovených otázek směřovaných na plánování paliativní péče, jako specifickou součást procesu individuálního plánování v sociálních službách.

Třetí část disertační práce zahrnuje diskusi k výsledkům prezentovaným v textech předchozí části. Autorka se snaží o syntézu svých zjištění, která má však charakter bodového výčtu nejvýznamnějších poznatků a navazující doporučení pro praxi. Tady vnímám největší rezervy předložené práce. Postrádám explicitní pojednání výsledků, které autorka prezentuje v jednotlivých dílčích vstupech, v kontextu teorií, které jsou uváděny v uvozující části textu (systémová teorie, holistický přístup). Část předložených závěrů odkazuje na chronicky absentující řešení dlouhodobé péče, resp. návaznosti sociální a zdravotní péče. Ke škodě textu autorka nabízí spíše fragmentované poznatky a nepředkládá komplexnější náhlad, ve kterém by integrovala výsledky svých šetření do ucelenějšího pohledu na současný vývoj v tomto sektoru veřejné politiky a dopady na rozhodování a jednání klíčových aktérů. Stejně tak bych považovala za přínosnou podrobnější diskusi o roli sociální práce a sociálních pracovníků v kontextu podpory implementace paliativní péče v pobytových službách pro seniory. Ve této části disertační práce je také zařazena úvaha o limitech výzkumu a doporučení pro případné další výzkumné aktivity.

Disertační práce je zpracovaná s využitím relevantní literatury v odpovídajícím rozsahu a splňuje obvyklé formální náležitosti. Práce přináší nové poznatky relevantní pro oborovou praxi.

Dotazy k obhajobě

Zvolené téma disertační práce a předložené výsledky hodnotím jako zajímavé a pro obor sociální práce přínosné. V následující části předkládám otázky, které směřují k nejasnostem nebo limitům práce, a které doporučuji k promyšlení a případné diskusi při obhajobě.

-) Mohla by autorka vyjasnit postup analýzy textů (kapitola 1.4)?
-) Vstupují do rozhodování o terminálních hospitalizacích faktory jako právní forma pobytového zařízení, způsob financování daného zařízení, uzavření smlouvy se zdravotní pojišťovnou?
-) Jak lze s odkazem na prezentované výsledky popsat současné možnosti a limity uplatnění holistického přístupu ke klientům v pobytových službách pro seniory v kontextu terminální hospitalizace? Jaká opatření by mohla směřovat k posílení holistického přístupu?
-) Jak lze prezentované výsledky interpretovat v kontextu systémové teorie?
-) Jak lze s odkazem na prezentované výsledky popsat současné možnosti a limity výkonu sociální práce při eliminaci nežádoucí terminální hospitalizace?
-) Jaké limity pro syntézu výsledků a formulaci závěrů lze reflektovat v souvislosti s užitím různých výzkumných designů u jednotlivých dílčích výstupů?

Závěr

Přes výše uvedené připomínky předložený text splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako „prospěla“.

Kateřina Kubalčíková

Brno, 16. února 2024

doc. PhDr. Kateřina Kubalčíková, Ph.D.